

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

2.ÜNİTE: MİLLİ UYANIŞ:BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR-1

2.ÜNİTE:

MİLLİ UYANIŞ:BAĞIMSIZLIK YOLUNDA ATILAN ADIMLAR

1.DÜNYA SAVAŞI (1914-1918)

Savaş Öncesi Avrupa'da Genel Durum

- 1789 yılında Fransa'da başlayan, Fransız İhtilali ile ortaya çıkan **Milliyetçilik** akımı çok uluslu devletleri (Osmanlı İmparatorluğu) olumsuz etkilemektedir.
- Sanayi İnkılabı ile ortaya çıkan Sömürgecilik, Ham madde ve Pazar arayışının hız kazanması.
- Devletler arasında bloklaşmalar başlamıştır.

SAVAŞ ÖNCESİ TARAFLAR

<u>İtilaf Devletleri</u>	<u>İttifak Devletleri</u>
İngiltere	Almanya
Fransa	Avusturya-Macaristan
Rusya	İtalya

Avrupa'da devletler arasındaki siyasi ve ekonomik çıkar çatışmalarının giderek artması bloklaşmaları ortaya çıkardı. Almanya'nın öncülüğünde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ve İtalya'nın katılımıyla Üçlü İttifak Devletleri kuruldu (1882). Üçlü İtilaf Devletleri adı verilen karşı blok ise İngiltere'nin liderliğinde Fransa ve Rusya'nın bir araya gelmesiyle oluştu (1907).

1.Dünya Savaşı'nda Taraflar

İtilaf Devletleri

İngiltere

Fransa

Rusya

ABD

İtalya

Sırbistan

Belçika

Japonya

Romanya

Yunanistan

İttifak Devletleri

Almanya

Avusturya-Macaristan

İtalya

Osmanlı Devleti

Bulgaristan

Not: İtalya savaş başlamadan önce İttifak grubundan İtilaf Grubuna geçmiştir. Taraf değiştiren devlet İtalya'dır.

Not: İtalya'nın savaşta taraf değiştirmesinin nedeni Osmanlı Devleti'nin Akdeniz ve Ege bölgelerinin İtalya'ya verileceğinin söylenmesidir.

ABD: Savaşın süresini kısaltan devlet.

Yunanistan: Savaşa son katılan devlet.

Osmanlı Devleti: Savaşın süresini uzatan devlet.

1.Dünya Savaşı'nın Nedenleri

Savaşın nedenleri iki kısımda incelenebilir. Bunlar **Genel nedenler** ve **Özel nedenlerdir**.

A- Genel Nedenler:

1. Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı **Milliyetçilik akımı**.
2. Sanayi İnkılabı ile Ham madde ve Pazar arayışı sonucu **Sömürgeciliğin** ortaya çıkması.
3. Devletler arası **bloklaşma**.
4. **Silahlanma** yarışının hız kazanması.

B- Özel Nedenler

1. Almanya ve İngiltere arasındaki ekonomik rekabet.
2. Almanya ile Fransa arasındaki **Alsas-Loren** sorunu. (Alsas-Loren zengin kömür yataklarına sahip bir bölgedir.)
3. Rusya'nın **Panslavizm** politikası ile Balkanları ele geçirme isteği. Bu durumdan en çok Avusturya-Macaristan rahatsızdır. Çünkü ülkesinde çok sayıda Slav bulunmaktadır.
4. İtalya'nın yeni sömürgeler elde etme isteği.
5. Rusya'nın sıcak denizlere inme isteği.
6. İngiltere ve Fransa'nın sömürgelerini koruma isteği.

Panslavizm: Rusya'nın uygulamış olduğu bu politikanın amacı bütün Slavları tek bir çatı altında toplamayı hedefler.

Savaşı Başlatan Olay

Avusturya-Macaristan veliahtı Franz Ferdinand ve eşi 28 Haziran 1914 yılında Saraybosna'yı ziyaret etti. Bu ziyaretleri sırasında Sırp bir genç tarafından (Princep) düzenlenen suikast sonucunda öldürüldüler. Bu olaydan sonra Avusturya-Macaristan, Sırbistan'a savaş ilan etti. Rusya, Sırbistan'ın; Almanya, müttefiki Avusturya-Macaristan'ın yanında savaşa girdi. İngiltere ve Fransa müttefikleri Rusya'nın yanında yer aldı ve Avrupa'da savaş başladı.

Franz Ferdinand ve Eşi

1.Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti

Savaş başladığında Osmanlı Devleti tarafsızlığını ilan etmiş ve bazı tedbirler almıştı. Bu tedbirler;

- Kapitülasyonlar kaldırıldı.
- Genel seferberlik ilan edildi.
- Boğazları kapattı.

Osmanlı devlet adamları, Osmanlının son zamanlarda uğradığı kayıpların nedenini, devletin hiçbir ittifak grubuna girmemesinde buluyorlardı. İktidarda bulunan İttihat ve Terakki yönetimi her iki tarafa da başvurarak, İttifak içine girmeye çalışmış, fakat iki tarafça da kabul edilmemişti. Nedeni Osmanlı ordusunun durumunun kötü olmasıydı. Daha sonra Osmanlı-Almanya yakınlaşması başladı ve yapılan ittifak anlaşması ile Osmanlı Devleti Almanya'nın yanında savaşa katıldı.

Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın Yanında Savaşa Girme Nedenleri

1. Kaybettiği toprakları geri almak.
2. Siyasi yalnızlıktan kurtulmak.
3. Kapitülasyonlardan kurtulmak.
4. Almanya'nın savaşı kazanacağına inanılması.
5. Rusya, İngiltere ve Fransa'nın düşmanca tavrı.
6. İttihatçıların Alman hayranlığı.

Almanya'nın Osmanlı Devletini Yanında Savaşa Sokmak İstemesinin Nedenleri

1. Savaşta yükünü hafifletmek istemesi.
2. Osmanlı halifesinin dini gücünden faydalanma isteği.
3. Osmanlının insan gücünden faydalanma isteği.
4. Osmanlının jeopolitik gücünden faydalanma isteği.
5. Osmanlının yer altı kaynaklarından yararlanmak.

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girişi

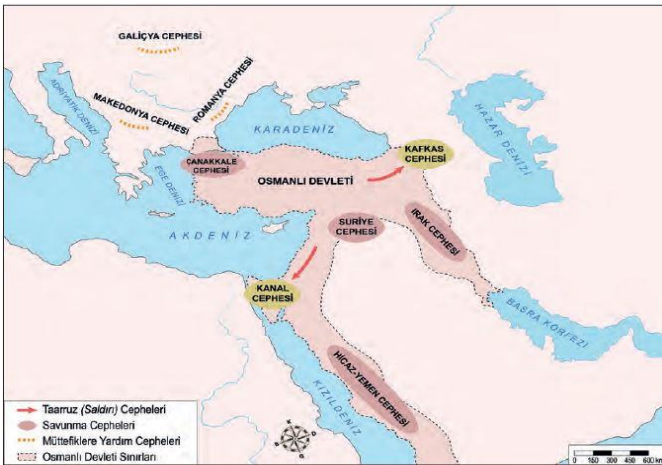
Akdeniz'de İngilizlerden kaçan **Goeben (Goben) ve Breslau (Breslav)** adlı Alman savaş gemileri Çanakkale Boğazı'nı geçerek Osmanlı Devleti'ne sığındı. Savaş başlarında tarafsız olan Osmanlı Devleti'nin bu gemileri tekrar geri vermesi gerekiyordu. Osmanlı Devleti bu iki gemiyi satın aldığını açıkladı. Gemilere Türk bayrağı çekilerek **Yavuz ve Midilli** adları verildi.

Karadeniz'e açılan gemiler, Rusya'nın **Sivastopol ve Odessa** şehirlerini topa tuttu. Bu olay üzerine Rusya, Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Bu gelişme ile 5 Kasım 1914 tarihinde de İngiltere ve Fransa Osmanlıya savaş ilan etti. Osmanlı Devleti de 11 Kasım 1914'te İttifak Devletleri'nin savaş ilanına karşılık verdi ve **"Cihad-ı Ekber"** ilan etti. Böylece İttifak Devletleri grubunda savaşa girdi.

Osmanlı'nın savaşa giriş ilanı Cihat ilan edilirken.

1.Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın Savaştığı Cepheler

1.Dünya Savaşı'nda Osmanlı'nın Savaştığı Cepheler

A-) Taarruz Cepheleri

1. Kafkas Cephesi
2. Kanal (Süveyş) Cephesi

Not: Taarruz cepheleri "K" harfi ile başlamaktadır.

B-) Savunma Cepheleri

1. Çanakkale Cephesi
2. Suriye-Filistin Cephesi
3. Irak-Basra Cephesi
4. Hicaz-Yemen Cephesi

C-) Yardım Cepheleri

1. Romanya Cephesi
2. Makedonya Cephesi
3. Galiciya Cephesi

Not: Yardım cephelerinin sonu "ya" ile bitmektedir.

A-) Taarruz Cepheleri

1. Kafkas Cephesi

Osmanlı topraklarında açılan **ilk cephe** Kafkas Cephesidir.

Açılış Nedenleri:

- Rusların ilerleyişini durdurmak.
- Orta Asya Türkleri ile birleşmek ve Türkçülük akımını gerçekleştirmek.
- Kars, Ardahan ve Batum'u tekrar ele geçirmek.
- Bakü petrolünü ele geçirmek.

Rusların saldırısı ile başlamıştır. Ordunun komutanı **Enver Paşa'dır**. Enver Paşa'nın amacı Kafkasları aşarak Orta Asya'da bulunan Türkler ile birleşmek ve Türkçülük düşüncesini gerçekleştirmektir. Bu sebeple 22 Aralık 1914'te **Sarıkamış Harekatı** başladı. Allahuekber Dağlarını aşmaya çalışan binlerce Türk askeri hava şartlarından dolayı düşmana bir tek kurşun atmadan şehit oldular.

Sarıkamış Harekatı'nda başarısız olunması üzerine Ruslar saldırıya geçti. Bölgede bulunan Ermenilerinde desteğini **alarak Van, Muş, Erzincan, Bitlis, Erzurum ve Trabzon'u** ele geçirdiler. Bölgede bulunan Ermeniler Ruslar ile birleşerek Türk halkına soykırım yaptılar. Bunun üzerine **1915 yılında çıkarılan Tehcir Kanunu (Göç)** ile bölgede bulunan ve olaylara karışan Ermeniler bölgeden zorunlu olarak göç ettirildi.(Suriye ve Lübnan'a) Çanakkale zaferinden sonra 1916'da Kafkas Cephesi'ne atanan **Mustafa Kemal**, Ruslara karşı başarılı bir şekilde mücadele edip **Muş ve Bitlis'i** düşman işgalinden kurtardı. Cephede savaşlar devam ederken Rusya'da **Bolşevik İhtilali** çıktı (1917). Çarlık rejimi yıkılıp yerine kurulan Sovyet Rusya, savaşa devam etmedi ve **Brest Litovsk Antlaşması** (1918) ile savaştan çekildi. Bu antlaşmayla savaş sırasında işgal ettiği topraklardan çekilen Sovyet Rusya daha önceden almış olduğu **Kars, Ardahan ve Batum'u (Elviye-i Selase)** Osmanlı Devleti'ne geri verdi. Bu antlaşma ile cephe kapanmıştır.

Kafkas Cephesi başarısız olunmasına rağmen toprak kazanılan tek cephedir. Bu cephenin kaybedilmesi ile Türkçülük akımı başarısız olmuştur.

Enver Paşa

2. Kanal Cephesi

Açılış Amaçları:

- Almanların isteği üzerine açılmıştır.
- Osmanlı Devleti kaybettiği Mısır'ı geri almayı planlamaktadır.
- Bir diğer amaç ise İngiltere'nin Hindistan ve Uzak Doğu'daki sömürgeleri ile bağlantısını kesmektir.

Cemal Paşa komutasındaki Türk ordusu iki kez İngilizlerin üzerine saldırdı fakat başarısız olundu. Cephenin başarısız olmasında bölgede bulunan Arapların İngilizlerin yanında yer alması da etkili olmuştur. Suriye'ye kadar geri çekildik.

Kanal Cephesi'nde Arapların, İngilizler yanında yer alması ile **Ümmetçilik** fikri sona ermiştir.

B-) Savunma Cepheleri

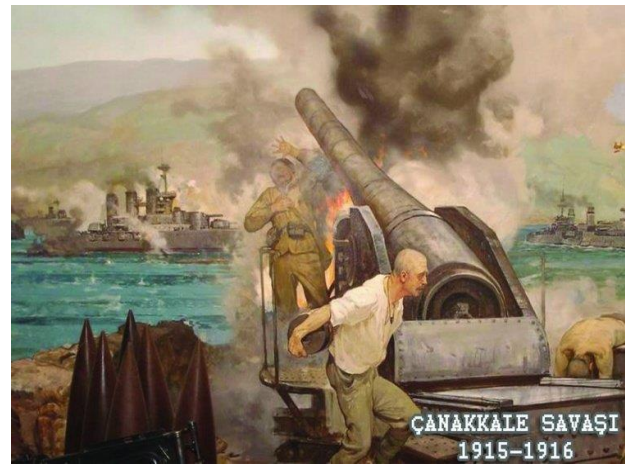
1. Çanakkale Cephesi

Açılış Nedenleri:

- İstanbul ve Çanakkale boğazlarını ele geçirerek Osmanlı Devleti'ni savaş dışında bırakmak.
- İtilaf Devletleri, müttefikleri olan Rusya'ya yardım götürmek.
- Sömürgelerine yardım götürmek.
- Savaşa katılmayan Balkan ülkelerini savaşa sokmak.

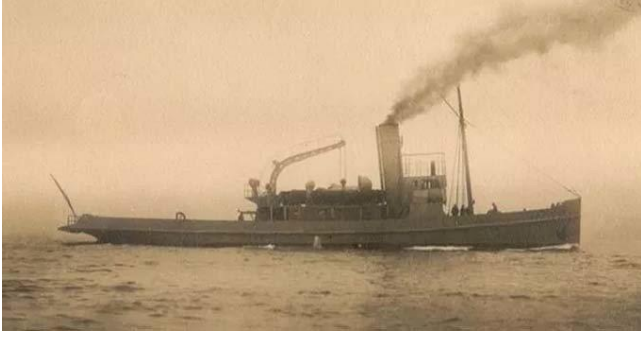
Savaşın Gelişimi

İtilaf Devletleri Çanakkale'yi önce denizden geçmeyi planladılar. Bu amaçla güçlü bir donanma oluşturdular. 19 Şubat 1915'ten itibaren Çanakkale Boğazı'nın iki yakasındaki Türk tabyalarını bombalamaya başladı. 18 Mart 1915'e kadar süren bombardımanla Türk tabyalarına yeterince zarar verdiklerini düşünen düşman donanması, Çanakkale Boğazı'nı geçmek üzere ilerlemeye başladı. Ancak bir gece **öncesinden Nusret Mayın Gemisi** ile Boğaz'a döşenen mayınlar ve kahraman Türk topçusunun başarısı sayesinde İtilaf donanması büyük kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kaldı. İtilaf Devletleri **Ocean (Oşın), Queen Elizabeth (Kuin Elizabet) ve Bouvet (Bovet)** gibi önemli savaş gemilerini kaybetti. "18 Mart Kahramanı" olarak anılan Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Tümgeneral Cevat Çobanlı'nın bu zaferde büyük katkısı vardır.

Seyit Onbaşı

Nusret Mayın Gemisi

Deniz yolu ile Çanakkale'yi geçemeyeceklerini anlayan İtilaf Devletleri, Gelibolu Yarımadası'na asker çıkardılar. 25 Nisan 1915'te çoğunluğu **Anzaklardan** oluşan İtilaf ordusu, **Seddülbahir, Kumkale ve Arıburnu'na** çıkarma harekâtı düzenledi. **19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal** ve emrindeki Türk ordusu; **Anafartalar, Conkbayırı, Arıburnu ve Kireçtepe'de** destan yazarak düşmana geçit vermediler.

Yarbay Mustafa Kemal, Çanakkale'deki Anafartalar Savaşı'nda da cephanesi bittiği için geri çekilmek isteyen askerlere "Ben size taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçecek zaman içinde yerimizi başka kuvvetler ve başka kumandanlar alabilir." diyerek onların direnme azmini artırmış ve savaşın gidişatını değiştirmişti.

Deniz savaşlarında aldıkları yenilgiden sonra karada zafer kazanarak hedeflerine ulaşmayı planlayan İtilaf Devletleri, Türk askerinin kahramanca mücadele ederek yazdığı destan karşısında bir kez daha yenilgiyle karşılaştılar.

Çanakkale Cephesi'nin Sonuçları

- Osmanlı Devleti'nin başarılı olduğu tek cephe.
- Savaşın süresi uzamıştır.
- Bulgaristan İttifak Devletleri yanında savaşa katılmıştır. Almanya ile Osmanlı arasında kara bağlantısı sağlandı.
- Müttefiklerinden gerekli yardımı alamayan Rusya'da ihtilal çıkmıştır.
- Mustafa Kemal tüm dünya ve yurtta tanınmıştır.
- Mustafa Kemal milli mücadelenin lideri konumuna geldi.
- Mustafa Kemal Albaylığa yükseldi.
- Binlerce insan hayatını kaybetti.

2. Suriye-Filistin Cephesi

- Bu cephede İngilizlere karşı mücadele edilmiştir.
- Kanal Cephesi'nin devamı niteliğindedir.
- Bu cephede İngilizler Araplar ile işbirliği yapmıştır.
- Filistin ve Kudüs kaybedilmiştir.
- Suriye Cephesi'nde **Yıldırım Orduları Grubuna bağlı 7. Ordu Komutanlığına atanan Mustafa Kemal**, dağılmış olan Osmanlı kuvvetlerini yeniden topladı.
- İngilizler Halep civarında durduruldu. O gün için Anadolu'nun işgali önlenmiş oldu.
- Mustafa Kemal cephede iken Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmış Osmanlı Devleti savaştan çekilmiş ve cephe kapanmıştır.

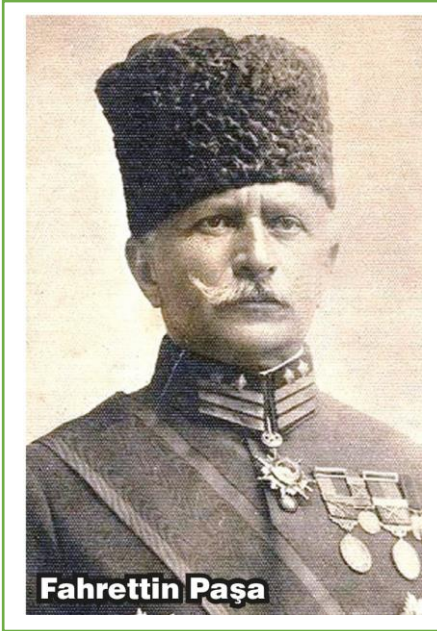
**Yıldırım Orduları Grup Komutanı
Mustafa Kemal**

3. Hicaz-Yemen Cephesi:

Kutsal yerlerin korunması için açılmıştır. Bölgede bulunan Araplar İngilizler ile işbirliği yapmışlardır. **İngilizlerin "bağımsız devlet kurma"** vaadinden etkilenen Mekke Emiri Şerif Hüseyin Osmanlı Devleti'ne isyan etmiştir. **"Çöl Kapları"** namıyla meşhur **Fahrettin Paşa**, İngilizler tarafından desteklenen Mekke Emiri Şerif Hüseyin'e karşı, elinde bulunan son derece kısıtlı imkanlara rağmen Medine'yi iki yıl yedi ay savundu.

"Ölürüm de Peygamber kabrini çiğnetmem."

Diyerek şehri isyancılara ve İngilizlere teslim etmedi. Kuşatma uzadıkça aç ve susuz kalan Osmanlı askerleri çekirge yiyerek Medine'yi savunmaya devam etti. Fahrettin Paşa, I. Dünya Savaşı bitene kadar Medine'yi teslim etmedi. O, ancak 13 Ocak 1919'da Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan aylar sonra, İstanbul'dan gelen yazılı emir üzerine şehri teslim etti ve esir düştü.

Fahrettin Paşa

Bu cephedeki savaşlar İslam dünyasında ümmetçilik düşüncesinin sona erdiğini göstermiştir.

4. Irak-Basra Cephesi

- İngilizler tarafından açılmıştır.
- İngilizlerin amacı Irak petrollerini ele geçirmek, sömürgelerinin güvenliğini sağlamak, Türklerin Hindistan'ı tehdit etmesini engellemektir.

İngilizler 1915'de Bağdat'ın güneyindeki **Kut'ül Amâre'ye** kadar ilerleyip burayı ele geçirdiler. Fakat Türk kuvvetleri, **Selman-ı Pak Muharebesi'nde** büyük bir başarı gösterip Kut'ül Amâre'deki İngiliz kuvvetlerini kuşattı. Aldıkları desteğe rağmen üst üste mağlup olan İngiliz kuvvetleri, Türk kuşatmasını kıramadı. İngiliz kuvvetleri 29 Nisan 1916'da **Halil Paşa** komutasındaki Türk kuvvetlerine teslim oldu. Kut'ül Amâre'deki İngiliz tümeni, komutanı General Townshend ile birlikte esir alındı.

Ancak bölgeye yeni kuvvetler gönderen İngilizler, 1917 yılında Bağdat'ı işgal edip Musul'a doğru ilerlediler. Musul Türk kuvvetlerinin elinde iken Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı ve Osmanlı Devleti savaştan çekildi.

C-) Yardım Cephesi

Osmanlı Devleti müttefiklerine yardım için **Romanya, Makedonya ve Galiçya** cephelerinde de savaşmıştır. Bu cepheler Osmanlı Devleti'nin **sınırları dışında savaştığı** cephelerdir.

Mustafa Kemal'in 1. Dünya Savaşı'nda görev aldığı cepheler

Çanakkale Cephesi

Kafkas Cephesi

Suriye-Filistin Cephesi

1.Dünya Savaşı'nın Sona Ermesi

1917 yılında Rusya'da Bolşevik İhtilali çıktı ve bu ihtilal ile Rusya'da yönetim değişti. 1918 yılında Rusya Brest-Litovsk Antlaşması ile savaştan çekildi. Rusya'nın savaştan çekilmesi ile İttifak Devletleri güçlendi.

ABD'nin Savaşa Girmesi

1.Dünya Savaşı başlarında tarafsız olan ABD, İtilaf Devletleri'ne silah satmaktaydı. Almanya bu durumdan rahatsız idi. Almanlar, Atlas Okyanusu'nda Amerikan gemilerini denizaltılarla vurmaya başladılar. ABD bu saldırılar karşısında 1.Dünya Savaşı'na girme kararı aldı. 2 Nisan 1917'de İtilaf Devletleri yanında savaşa girdi. ABD'nin savaşa girmesiyle dengeler değişti.

ABD'nin savaşa katılmasıyla İtilaf Devletleri güçlendi. İttifak grubundan ilk olarak Bulgaristan ayrıldı. Ardından Osmanlı Devleti ateşkes istedi. Avusturya-Macaristan ve Almanya'nın da savaştan çekilmesi ile 4 yıl süren 1. Dünya Savaşı sona erdi.

ABD savaşa girerken 14 maddelik **Wilson İlkeleri'ni** yayınlamıştır. Bu ilkelerin yayınlanması savaşın bitmesinde etkili olmuştur. İtilaf Devletleri çıkarlarına ters olan bu ilkeleri ABD'nin desteğini kaybetmemek için kabul etmişlerdir. Fakat savaş sonunda bu ilkelere uyulmamıştır.

Wilson İlkeleri 8 Ocak 1918

1918 yılının başlarında ABD'nin savaşı bitirmek ve kalıcı barışı sağlamak için yayınladığı ilkelerdir. **Bu ilkeler;**

- Gizli antlaşmalar yapılmayacak.
- Savaşta ve barışta boğazlar açık olacak.
- **Yenen devletler, yenilen devletlerden savaş sonunda toprak ve savaş tazminatı almayacak.**
- Her millet kendi çoğunlukta olduğu yerde kendi kaderini belirleyecek.
- Sömürgecilik yapılmayacak. (Bunun yerine manda ve himaye fikri ortaya atıldı.)
- Dünya barışını sağlamak için **Milletler Cemiyeti** kurulacak.
- Rusya işgal ettiği yerlerden çekilecek.
- Polonya devleti kurulacak.

Wilson İlkeleri, yenilen devletlere umut ışığı olmuştur. Ateşkes antlaşmalarının imzalanmasını ve 1. Dünya Savaşı'nın bitişini kolaylaştırmıştır. İtilaf Devletleri, ABD'nin savaşa girme aşamasında bu ilkelere uyacaklarını açıklamış ancak savaştan sonra izledikleri politikalarla uymadıklarını göstermişlerdir.

1.Dünya Savaşı'nı Bitiren Ateşkes Antlaşmaları

Bulgaristan	Selanik Ateşkes Antlaşması
Osmanlı Devleti	Mondros Ateşkes Antlaşması
Avusturya-Macaristan	Villaguiste Ateşkes Antlaşması
Almanya	Rethanders Ateşkes Antlaşması

Savaş sonunda imzalanacak barış antlaşmaları için **18 Ocak 1919 tarihinde Paris Barış Konferansı** toplanmıştır.

1.Dünya Savaşı'nı Bitiren Barış Antlaşmaları

Versay Antlaşması	Almanya
Sevr Antlaşması	Osmanlı Devleti
Trianon Antlaşması	Macaristan
Saint Germain Antlaşması	Avusturya
Nöy Antlaşması	Bulgaristan

1.Dünya Savaşı'nın Sonuçları

- İmparatorluklar yıkıldı, yerine milli devletler kuruldu.
- Dünya haritası yeniden çizildi.
- Sömürgecilik yerini mandacılığa bıraktı.
- Yeni devletler kuruldu. (Polonya, Yugoslavya, Avusturya, Macaristan, Çekoslovakya)
- Yeni rejimler ortaya çıktı.(Faşizm, Komünizm)
- Yapılan barış antlaşmalarının ağır maddeler içermesi 2.Dünya Savaşı'nın çıkmasına zemin hazırladı.
- Milyonlarca insan hayatını kaybetti.
- Türk Kurtuluş Savaşı başladı.
- En karlı İngiltere çıktı.
- Milletler Cemiyeti kuruldu. (Cemiyet-i Akvam)